

Pedagoški zbornik SŠM

Vzgoja mladine zagotavlja in določuje bodočnost naroda.

Fr. Drtina.

Nedavno je v naše duše montirani seismograf zaznamoval silen potres. Nič čudnega, saj je ognjišče, ki mu je bilo izvor, ležalo kar tik v naši bližini. Potresomerni kazalec je tako skočil iz normalne lege, da nam je onemel jezik, ko smo zjutraj gledali registrirno ploščo. Šamj smo bili najbolj podobni temu popolnoma zbeganemu kazalcu. In jedva smo se izjecljali vprašanje: kaj pa bo zdaj?

Tiste dni me je bilo zopet sram — pred malimi. Brez prestanta so mi silile v uho evangelijske besede: če ne boste kakor otroci... Da, otroci in mladi rod s svojim skavtskim geslom »bodite pripravljeni!« Mar ne zveni iz tega gesla poziv? »Pridi se mojster les učiti!« Nam odrastlim »mojstrom«, ki hočemo voditi mladino in nas je življenje pravkar vnovič našlo docela — nepripravljene! Kakor da se je zgodilo kaj drugega, nego kar se je po železni logiki zdrave pameti moralo zgoditi! Ali naj nam res že sapo jemlje, če je Sava udrila čez bregove, ki niso bili uravnani kakor bi bilo treba?

Kaj da bo v prihodnje? — Vse zavisi edinele od tega, do kolike mere bodo takratni ljudje pripravljeni za življenje, ki po svojem bistvu zahteva nenehno pripravljenost. Se pravi, nosilec bodočnosti bo sedanja mladina, tisti torej, ki prej ali slej stopijo na mesto sedanje generacije. A današnja mladina bo tako, nič drugače, oblikovala obraz svoje dobe, kakor jo mi za njo — pripravljamo. Kajti kilavost ne more nikoli drugega roditi nego kilavost.

In tako hodi vprašanje, kaj bo jutri ali pojutrišnjem, vsaj za vzgojevalca mladega rodu na več ko pol poti v par z vprašanjem: kako postanem — pravi vzgojevalec?

»Vzgojnik ne postaneš ob študiju pedagogike, čeprav morda rabiš najboljša knjige; a še manj iz predavanj o psihologiji otroka in o vzgojeslovju. Tudi samo to ne napravi iz tebe vzgojnika, da izvršuješ pedagoško prakso. Saj sem jih mnogo videl, ki so bili dolga leta povezani z njo in vendar niso postali vzgojniki. Vzgojnik namreč postaneš, če samega sebe vzgajaš ter se ti na sebi samem razodene, kaj je smisel oplemeničevanja, dovršene človečnosti.«

Tako je poklican arbitar kratko in jedrnat, pa hkrati razumljivo da ne bi mogel razumljiveje, razgrnil notranjo dinamiko pojmov: vzgajati, vzgojnik, vzgoja. Eduard Spranger mi je v mislih, mož torej, ki mu

pač pritiče svetopisemsko priznanje, da je bil »vreden odpreti knjige« pedagoških vprašanj in jih odpirati drugim. Svoj Credo pa je postavil na čelo temeljitega branja vredni razpravi »Erziehung der Frau zur Erzieherin«.

Po priliki v ta pravce usmerja svoje prizadevanje Pedagoški zbornik SŠM. Saj ga največ vodi misel, da je glavni obiskovalec šolske vzgoje in izobrazbe — učitelji in učiteljica. Kajpa le tisti in tista, ki se živo zaveda svoje velike odgovornosti pred lastno vestjo pa pred upravičenimi zahtevki sočloveka in jima je do zadnjih korenin jasno, da za pravo učiteljevanje ni dovolj, če kaj znaš, temveč da boš uspehe dosegal le tedaj, če tudi kaj — si. Reči hočem, če si po naravi tak človek ali pa prekovan v takega človeka, da lahko v slehernem pedagoškem položaju samostojno razsodiš, kaj je umestno in kaj ne ter si tudi voljan in sposoben uresničiti, kar spoznaš za prav.

Da si osvojiš tako mišljenje ali pa se v njem utrdiš, do tega ti bo izdatno pomagal i letošnji Pedagoški zbornik, če ne bo na polici ležal — nerazrezen. Tvegam trditev, da ga ni učitelja in učiteljice, ki jima ne bi prišel pobude za razmišljanje in živo delo. Saj ga bo več ko dve sto strani ter so se na urednikovo prošnjo odzvali sodružniki takih kvalit, ki imajo našemu učitelju in učiteljici nedvomno kaj klenega dati za vodilo.

Posamič mu bo vsebina tale: Dr. E. Beneš: Masarykova pot in zapuščina. — J. Šolar: Vzgojiteljska osebnost nadškofa Jegliča. — Dr. A. Slodnjak: Dr. Ivan Prijatelj. — Dr. A. Dolar: Vzgojitelj Ljudevit Pivko. — J. Orožen: Ludovik Černež, sreski šolski nadzornik. — D. Humek: Krški spomini na Frana Gabrška. — Leo Keštenberg (Praga): Glasbena vzgoja kot enotna celota. — Dr. D. Cvetko: Glasba v sistemu vrednot. — K. Ozvald: Obrazovni pomen svetovnega naziranja in ljudske morale. — Dr. M. Rupel: Nekaj misli o pouku slovenskega jezika. — Dr. St. Gogala: Vzgojni pomen občestev, življenja in zaupanja. — Dr. V. Brumen: Vzgojni pomen domače kulture. — Dr. V. Schmidt: Psihotehnika in šolstvo. — J. Pahor: Fašistična šola in vzgoja. — J. Šedivý: Slovaško šolstvo.

Naslovi naj ne plašijo nobenega in nobene. Zato vzemite, berite in — se borite za načetini vprašanj! Jedro problemov je glavna reč, ne pa njihova oblika — tako je te dni točno dejal velik državnik.

Mladina je bodočnost. In čas, njiju najzanesljivejši kažipot, nosi velik pa pomemben napis: »Odprite vrata, odprite duri...« K. O.

izguba na gnojnici znaša torej v občini 252.000 din, to je za 150 % več, kakor znaša državni zemljiški davek. Betoniranega gnojšča si ne more omisliti vsak, gnojnično jamo pa lahko skoplje in zavaruje vsak brez posebnih stroškov.

Sadnega drevja bi lahko imeli trikrat več. Pa še to, kar ga imamo, je do 80 % skrajno zanemarjenega in je še čudež, da sploh rodi. Ne vda jama se pri tem sentimentalnosti, če bo toliko sadja, kdo ga bo kupoval. Naše sadje bo šlo v denar, samo skrbimo, da ga bomo imeli mnogo in lepega. Sajenje in oskrbovanje sadnega drevja se lahko vrši brez stroškov in v času, ko ni drugega nujnega dela.

V občini je nad 1000 krav, med njimi jih ni 10 %, ki bi bile čiste pasme. Res je, da se 3,4 litra mleka na dan več ali manj ne pozna. Ampak, če je končni obračun kmetije na koncu leta za 2000 din ugodnejši, pa se že pozna.

Kokoši-jajčarice so gospodinjji tajni zaklad, iz katerega črpa v vsaki potrebi. Navidezno je vseeno, če leže kokoš vsak tretji ali četrti dan. Letna diferenca pa je pri enem kljuna na leto 30 in pri 20 kljunih 600.

Lahko rečemo, da polovica kmetov seka drva sproti in je mogoče videti, da se polena še drži zelena vejica, ko ga vržejo v peč. Ne glede na to, koliko jeze in nevolje povzroči svedra tuja, porabi se jih mnogo več in zopet je tukaj nepotrebna izguba.

Vse to lahko služi kmetijskemu pouku v koncentraciji z računstvom, podajati pa se mora v taki obliki, da otroci nimajo občutka, da hoče učitelj njihove starše kritizirati. Vsak učitelj ima dovolj pedagoškega čuta, da bo našel primerno obliko podajanja, ker bi si sicer lahko nakopal besno sovraštvo staršev.

Princip je, da se naj otrok že v šoli seznanja s številskimi, ki so nekako merilo za kmetško gospodarstvo, s pomočjo različnih cenitev in praktičnih računov si jih popolnoma osvoji, da mu bodo v življenju pobuda za primerno avtokritiko.

Proučili smo podrobno tudi socialni položaj občanarjev. Pri tem pa seveda iz umljivih razlogov ni sodelovala deca, ampak učiteljstvo.

Razmere, v katerih žive šolarji, smo grupirali v 5 skupin, in sicer:

Skupina A.: Rodbine z nezadostno prehrano.

Skupina B.: Rodbine z zadostno, pa slabo prehrano.

Skupina C.: Rodbine s primerno prehrano, a slabim gmošnim stanjem.

Skupina D.: Rodbine kmetškega blagostanja.

Skupina E.: Rodbine z meščanskim načinom življenja.

Na osnovi te grupacije smo v 8 oddelkih pri 359 otrocih izvršili statistični pregled in ugotovili:

Ako bi ugotovitve pri otrocih, da jih spada 4,7 % v skupino A., 23,9 % v skupino B., 45,9 % v skupino C., 18,3 % v skupino D. in 7,2 % v skupino E., bi isto razmerje pokazalo, da je v občini 236 prebivalcev z nezadostno prehrano, 1199 prebivalcev s slabo prehrano (predvsem pomanjkanje zabeleži, 2299 prebivalcev ima sicer dobro prehrano, so pa gmošni šibki, 918 prebivalcev živi v vaškem blagostanju, 360 prebivalcev pa ima meščanski način življenja. Ta račun bo precej točen, le število prebivalcev skupine D. je treba več kot podvojiti, ker je Rogaska Slatina sicer v občini, ni pa v šolskem okolišu.

Iz vsega tega sledi, da imajo gospodarske prilike izreden vpliv na vse šolsko delo in da je vsako prizadevanje za povzdig vasi v gospodarskem oziru indirektno akcija za izboljšanje šolstva v vsakem oziru.

Iz tega pa sledi, da je delo, ki ga vrši učiteljstvo kmetom v prid, naposled tudi v prid učiteljstvu samemu.

bila soba in čumnata, v sobi tudi štedilnik. O kakem pohištvu in šolskih pripravah si niti misliti nisem upal. Pogorelo nam je v šoli vse, novo pohištvo vlačiti v one kraje ni bilo varno, ker nismo vedeli, kaj še vse lahko pride.

Sprva je kazalo, da bo pouk kar pod vaško lipo in to le ob lepem vremenu. Končno smo našli nad nekim hlevom dosti veliko »sobo«, ki je bila pa še natlačena s senom. Ugotovili smo, da bi bil to edini prostor v vasi, ki bi se dal uporabiti za šolo. Pod je bil kar dober, okna v redu in tudi železna peč bi se dala postaviti v kot. Gospodar je obljubil sobo brezplačno v uporabo za pouk, dokler se ne sezida novo šolsko poslopje.

Toda kdo naj izprazni prostor, nabasan s senom, ko ni bilo dobiti delavcev, ne vozov. Ljudje tudi niso imeli nikakega orodja. Edino upanje so bili še šolski otroci.

Prvič smo se zbrali k pouku na travniku. Seveda brez kakih knjig in podobnih rototij, ki si o njih niti sanjati nismo upali. Prvi dan se je vršil samo pogovor z učenci. Pripovedovali so svoje doživljanje v italijanskem begunstvu prav živo in zanimivo. Mladost je mladost. Nič grenkega in težkega ni bilo razbrati iz njihovih besed. Njim je bil vse to le zanimiv doživljaj.

Drugi dan smo pa začeli s pravo »delovno šolo«. Veliko veselje je zavladalo v zboru otrok, ko sem jim razodel svoj načrt. Povedal sem, da moramo izprazniti najprej prostor nad fenjevim hlevom. V hipu so bili vsi navdušeni za to in nekateri so že tekli proti poslopju. A ukaz je bil drugačen: Prihodnji dan naj prinese vsak s seboj kako pripravo, da ne bomo nosili z rokami in stresali sena po vsej vasi. Vozov tako ni bilo mogoče dobiti.

Pa še nekaj zanimivega: Leta 1840. so hodili v šolo pri Sv. Križu po takratnem običaju le otroci iz bližnje okolice. V teh vaseh je bilo takrat 140 obljudenih hiš, redno šolo je obiskovalo 110 otrok, ponavljalno 38 otrok, nedeljsko pa 31 otrok. S periferije otroci niso hodili v šolo. Tam je bilo takrat 257 hiš z 273 šolospособnimi otroki.

Ker se mi zdi, da se inteligenca vendarle podeduje, sem sestavil tabelo otrok strogega centra in skrajne periferije, torej krajev, kjer so že pred 100 leti hodili otroci redno v šolo, in krajev, kjer se še danes smatra šola za nekaj povsem nepotrebnega, in glejte razliko! Res je periferija revnejša, poti slabe, obisk še slabši, vendar je diferenca tako velika, da bi človek nehoti prišel do zaključka, da ima stoletno šolanje prednikov velik vpliv na inteligenco naraščaja.

Problem vasi, kmetije in občine še s tem zdavno ni izčrpan niti iz gospodarske strani. Manjka opis zemlje, geološki sestav, klima, promet, tujski promet, steklarna in premo-govnik, uime in nesreče, dninarji, družina in užitekari. Vse to spada v razpravo, ki bi se pa za eno predavanje preveč raztegnila. Predvsem pa bi se spadal semkaj občinsko gospodarstvo, ne kritika, ampak načela. Le eno, bolj mimogrede. Naša občina izkazuje v tekočem proračunu izdatke za prosveto in kmetijstvo 47.000 din, za socialno skrbstvo pa 58.000 din, torej za stare grehe 11.000 din več kakor za bodoče upe. Ni to kritika, le opozorilo, kje drugje najdete morda še hujše razmerje.

Pa vrtnimo se zopet k šoli.

Na kateri stopnji se naj v smislu teh izvajanj uči in vzgaja. Ako hočemo doseči res trajne uspehe, potem na vseh istih stopnjah, kjer pišemo, čitamo, računamo. Če v prvem razredu lahko deca ugotavlja cene in uporabljajo pri računanju snope, polena, krompirje, litre mleka itd. mesto kock, kroglice, črt in pik. To se od razreda do razreda širi, dokler nima otrok pravega pojma o domu in občini.

Morda bi se dalo osporavati, češ da je toliko snovi za dečke že potrebno, za deklice pa balast in ker imamo skoro samo mešane šole, je z ozirom na deklice snov krčiti. Tudi to ne! Ponoviti moram, da delamo za bodočo generacijo. Prej ali slej dobe tudi pri nas ženske aktivno in pasivno volilno pravico in hvalje bode šoli, ako bodo stopile v javne korporacije s potrebnim pozitivnim znanjem.

Da posnamem glavno:

Konstruktivno delo je le ono, ki družijo ljudi v večje edince za skupno borbo proti zunanjim sovražnikom.

Osnova vsega življenja človeštva je kruh in kruh raste iz zemlje.

Zemlja brez gnojja nima redilnih snovi in je torej gnoj podlaga kmetovanju.

Brez stroškov se lahko pri nas poglabi plast živice, napravijo gnojšča in gnojnične jame, izvrši selekcija domačih živali in semenja, očisti sadno drevje in pomnoži njega število, kuri s suhimi drvami, varujejo gozdovi in nasadijo drevedre, osobito topoli, izvrši primerna štednja in poslušajo predavanja strokovnjakov.

Ako vsako to izvršeno delo povzdigne blagostanje le za nekaj %, morajo skupaj vendar dvigniti kmetov standard na nivo obrtnika ali nižjega državnega uslužbenca. Čim dosežemo to, dosegli smo dvoje.

Kmeta pritegnemo v celoti v krog kulturnih faktorjev, on sam postane kulturni činitelj.

Drugo in še važnejše pa je, da rešimo kmetško gospodinjjo in mater prenapornega manualnega dela in jo postavimo v hišo, kjer naj vzgaja deca, skrbi za zdravje svojcev in udobnost doma ter vodi kuhinjo. Priznati moramo, da je danes kmetica s kopo otrok in prezadolženim posestvom v obupu.

(Se nadaljuje.)

Učiteljski pokret

Naša vas in učiteljevo delo v šoli

Referat tov. Miloša Verka, predsednika sreskega učiteljskega društva za Šmarje-Rogatec (D dalje.)

Če že govorimo o kmetškem domu in gospodarstvu, lahko brez vsakega rizika opozarjamo na male napake, ki jih je odpraviti, in male reforme, ki se dajo izvršiti brez vseh posebnih gmošnih sredstev. Če sedanji posestniki tega ne izvršijo, naj nas ne moti. Pripravimo pa mladino, da jih bo izvršila. Mi res teh uspehov ne bomo videli, nič ne de, mi itak delamo za bodočo pokolenja. Mogoče je, da bo domovina čez pol stoletja še bolj rabila kmetški živelj.

Naš kmet ima dovolj pohlepa po zemlji. Odpirajmo oči mladini in ji povejmo in dokažimo, da je uspevanje rastlin odvisno od kulture zemlje, ne pa od njene kvadrature. Vsak otrok razume, da za njegov glad ni vseeno, ali dobi kos lepega kruha, ali pa kos krpiče z isto osnovno ploskvijo. Naš kmet obdeluje zemljo povprečno 12 cm globoko in

ima 2,50 ha njive 3000 kubičnih metrov ži-vice, pri obdelovanju 35 cm globoko pa bi imela ta njiva 8750 kubičnih metrov žive zemlje. Za človeški pogled je to malenkostno, ne pa za rastlinske koreninice, ki morajo v zemlji iskati svojo hrano in je najti toliko, da je dajo svoji bilki v 4 mesecih dovolj za razvoj od početkov do zrelosti. Vrh tega pa je globoka plast živice najsigurnejše sredstvo za obrambo v suši.

Selekciji semen se pri nas ne poklanja nikaka pažnja. Treba je samo volje in razumevanja, brez stroškov se lahko izvrši.

Pri običajni kmetiji steče pri nas na leto 120 hl gnojnice na ceto ali v mlake in oku-žuje zrak. Pri enem kmetu pomeni to izgubo letnih 360 din. V naši občini, ki pa se še lahko šteje med naprednejše, imamo menda 35 gnoj-ničnih jam, najmanj 700 jih manjka. Letna

časno vrnejo na svoja službena mesta, ako prebivalstvo za to prosi.

Tak kraj je bilo tudi moje predvojno službeno mesto. Bil je že tretji dan po napo-vedji vojne z Italijo izpraznjen, prebivalci pa izgnani v notranjost Italije, kjer so izkusili vse grenkosti begunstva.

Cela tri leta večina otrok ni obiskovala v sovražnikovi deželi nikake šole. Sprsi jih za-radi drugih življenjskih neprilik tudi niso mogli kaj prida doma poučevati.

Bil sem sicer nekoliko v skrbeh, kako bom uredil na novo pouk v popolnoma poru-šenem kraju in s toliko učenci. Bilo jih je za trirazrednico, a kot je kazalo, bom ostal sam za vse. Šolsko poslopje je ob Cadornovem polomu pri Kobaridu pogorelo. Zažgali so ga umikajoči se Italijani.

Sredi meseca maja 1918. je došla rešitev prošnje. Bil sem oproščen vojaške službe za nedoločen čas, z nalogom, da nastopim učiteljsko mesto v starem kraju. Ravno tiste dni pa so se uprli v Judenburgu vedno po-korni »Janezi«, in jaz se nisem mogel iti v takih razmerah odjavit k svojemu polku.

Tako sem užival kakih 14 dni dopust na svojem domu in delal načrte za bodočo učiteljsko službovanje. Medtem se je upor »Ja-nezov« končal in jaz sem lahko uredil svoje zadeve.

Meseca junija sem bil popolnoma prost 4 letnega vojaškega življenja in sem lahko od-šel pripravljat tla za pouk v čisto izpreme-njene razmere.

Takoj po prihodu v službeni kraj sem videl, da stvar ne bo šla tako lahko. Šolske stavbe ni bilo več. Komaj sem zase dobil stan-ovanje prav za silo v stari kmetški hiši, ki je med redkimi ostala nepoškodovana. Tu je

Moja „delovna“ šola

(Spomini iz prekratne dobe.)

V zadnjem letu svetovne vojne so vsa znamenja kazala, da mora biti kmalu konec te nečloveške morije. Čuli smo, kako so se zdaj tu, zdaj tam kot po dogovorjenem na-rtu pojavljali upori med vojaštvom in de-monstracije civilnega prebivalstva. Povsodi se je čutila skrajna napetost in vse je pričako-valo usodnih dogodkov in bližajočih se bolj-ših časov.

Po čudnih naključjih in predrznih pod-vzetjih, ki niso bila poceni, sem se že sredi svetovnega klanja spravil v varno zavetje pisarne pri nekem armadnem poveljstvu, kjer je moral biti človek politično »popolnoma zanesljiv«.

Tako spričevalo mi je izdal gospod okraj-ni glavar, ki me niti po imenu ni poznal, pač pa po opisu tovariša in prijatelja nadzornika. Tako sem po srečnem naključju vedril v naravnost prijetnih razmerah v Trstu, varen pred fronto, ker je bila naša pisarna že tako šteta k fronti.

Kljub temu ugodju mi je bilo vseeno do-brodošlo povabilo mojih dragih gorjanov, naj se vrnem zopet med nje. Pisali so mi, da napno vse strune in me rešijo vojaške suknje, če sem pri volji, da nadaljujem delo na šoli, ki sem jo zapustil ob mobilizaciji.

Nisem mogel odreči prošnje tem dobrim ljudem, ki so takoj po mojem pritrditnem od-govoru vložili prošnjo na pristojno oblast. Kot so mi sporočili, so jo podpisali vsi go-spodarji. Istočasno sem zaprosil za začasno oprostitev tudi sam, ker je izšla medtem na-redba da se učitelji, ki so službovali pred vojno v krajih, uničenih po vojni, lahko za-

Čudna procesija se je vila prihodnji dan skozi vas. Eden je imel na hrbtu kak strgan koš, drugi vrvi, tretji mrežo za seno, ki so mu jo očividno spletili v hitrici doma iz kon-cev vrvice, nekateri so pa oprtili košare in podobno ropotijo.

Pri delu so bili otroci prav iznajdljivi. Ko so uvideli, da s prenašanjem ne bo zlepa kaj, so šli nasekat dolgih vej in naredili vle-čke. To je šlo mnogo hitreje in bolj veselo, ker so se skušali, katera skupina bo več vle-kla. Trdno smo delali ves dopoldan, da smo znosili več voz sena v precej oddaljen kozo-lec dvojak. — To je bila prva »delovna enota«.

Prostor smo še lepo pometli in deklice so ga še isto dopoldne čedno pomile. Ščetk sicer nismo imeli, pač pa dovolj starih vreč in mi-la, kar se je vse dobilo po opuščeni vojaških barakah.

Tako smo prišli v prav tako prazen pro-stor, kot je bil travnik za vasjo.

Tisti čas so avstrijske vojaške oblasti gospodovale po teh krajih. Pospravljale so strelivo, orožje, razne zaloge bivše Cadornove armade in oddajale ljudem barake za zasilna stanovanja ter les iz teh barak, da so si po-pravljali porušene hiše.

Neki častnik, inženir, trd avstrijski Ne-mec, a dobričina, me je naprosil, da sem ho-dil z njim kot tolmač, ko je oddajal ljudem les in barake. Prilčno sem mu razodel tudi svoje težave z ustanavljanjem nove šole in ga prosil, da bi mi za šolske potrebe prepu-stil eno izmed barak. Prav rad mi je ugodil in prepustil mi je eno izmed najboljših. Slu-žila je najbrže za shrambo živil, obleke ali kake druge vojne potrebščine. Bolniške ba-rake bi iz previdnosti ne bil rad vzel.